

Nr 86

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående eftergift av arvsskatt m. m.; given Stockholms slott den 17 mars 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Enligt Vårt nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge befrielse från eller återbetalning av kvarlåtenskapsskatt och arvsskatt i anledning av vissa förskingringar vid rådhusrätten i Jönköping.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 17 mars 1967.

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *eftergift av arvs-skatt m. m.* och anför.

Rådhusrätten i Jönköping dömde den 6 april 1966 förre kontorsskrivaren vid rådhusrätten John Gemfors för bl. a. omfattande förskingringsbrott till fängelse fem år. Domen vann laga kraft. Brotten avsåg bl. a. förskingring av arvsskatte- och stämpelskattemedel. Gemfors försattes i konkurs vid rådhusrätten den 14 oktober 1965.

I skrivelse till chefen för finansdepartementet den 11 januari 1967 hemställer rådhusrätten i Jönköping att det övervägs om de skattskyldiga kan befrias från skyldighet att erlægga kvarlåtenskaps- och arvsskatt samt stämpelskatt i vissa i skrivelsen närmare angivna fall, där Gemfors förskingrat medel som överlämnats till honom för fullgörande av skattskyldigheten.

Gemfors anställdes vid rådhusrätten i Jönköping som skrivbiträde i början av 1920-talet. Han tjänstgjorde huvudsakligen på inskrivningsavdelningen. I hans arbetsuppgifter ingick att ta mot och förhandsgranska handlingar i inskrivningsärenden och att — intill år 1965 — uppbära förskottslikvider på stämpelavgifter och vara stämpelförsäljare. Vidare hade Gemfors bl. a. att sätta upp koncept till protokoll och beslut i boupptecknings- och förmynderskapsärenden. Genom sitt arbete kom Gemfors i kontakt med den rättssökande allmänheten. Efter hand förvärvade han allmänt anseende och förtroende. Vid sidan av tjänsten åtog han sig bl. a. uppdrag som förmyndare, god man och boutredningsman.

I rådhusrättens skrivelse anges sammanlagt 15 fall, där Gemfors förskingrat medel till kvarlåtenskaps- och arvsskatt samt stämpelskatt som lämnats honom av skattskyldiga. I två av dessa fall har emellertid statens skattefordran preskriberats. Av övriga fall rör tio kvarlåtenskaps- och arvsskatt och tre stämpelskatt (lagfartsstämpel). I dessa fall kvarstår således skattskyldigheten gentemot staten för den skattskyldige. Utan att närmare gå in på varje enskilt fall torde jag få redogöra för några av de förfaranden som Gemfors begagnat sig av då han förövat brotten.

Vad beträffar förskingringarna av kvarlåtenskaps- och arvsskattemedel har Gemfors i flertalet fall varit av rådhusrätten förordnad boutredningsman. Han har vanligtvis upprättat bouppteckning men underlåtit att ge in denna för registrering. Av boets medel har han därefter förskingrat varierande belopp, dock alltid mer än den skatt som skulle ha erlagts. I en del fall har Gemfors haft hand om dödsbon utan att vara särskilt förordnad boutredningsman. Även i dessa fall har han gått till väga på i huvudsak samma sätt. I något fall, där fast egendom ingick i boet och där lagfart skulle sökas, förfor Gemfors på följande sätt. Han upprättade bouppteckning men underlät att inge den för registrering. För att ge sken av att bouppteckningen blivit inregistrerad försåg Gemfors i efterhand en avskrift av bouppteckningen med stämpel, utvisande att bouppteckningen inregistrerats viss (tidigare) dag under särskilt nummer. Samtidigt upprättade han en s. k. bouppteckningsstege för den angivna dagen, vari bouppteckningen falskeligen redovisades under samma nummer. Därefter lät han sätta in bouppteckningen i rådhusrättens bundna bok med avskrifter av inregistrerade bouppteckningar. I rättens bok med bouppteckningsprotokoll bytte han samtidigt ut bouppteckningsstegen för den dag, som inregistreringen avsåg, mot den förfalskade bouppteckningsstegen. Gemfors skrev sedan ut en transumt av bouppteckningen, på vilken transumt han i tjänsten intygade att denna var rätt avskriven av en vid rådhusrätten nämnda dag under angivna nummer inregistrerad bouppteckning. Genom att förete denna transumt för inskrivningsdomaren erhöll Gemfors lagfart för dödsboet på den i bouppteckningen upptagna egendomen.

I ett fall har ett dödsbo — efter det att Gemfors förskingrat boets medel till arvsskatt — till länsstyrelsen i Jönköpings län betalat arvsskatt som rådhusrätten fastställt. Med undantag för detta fall har bouppteckningar i de angivna ärendena ännu inte registrerats vid rådhusrätten. Bouppteckningarna har emellertid getts in till domstolen, som beräknat skatten för varje ärende. Sammanlagt uppgår den beräknade kvarlåtenskaps- och arvsskatten till ca 290 000 kr.

I lagfartsärendena har Gemfors tagit mot köpehandlingar och stämpelskattemedel. Dessa medel har Gemfors förskingrat. Lagfartsärendena har sedermera behandlats i vanlig ordning, varefter handlingarna tillställts sökandena mot erläggande av vederbörlig stämpelskatt. Handlingarna är ännu inte utlösta. I ett av dessa fall har — sedan Gemfors av sökanden, en ekonomisk förening, tagit mot köpehandlingar och pengar till stämpelskatt för köpet — inskrivningsdomaren vid rådhusrätten tagit ut blott halva den stämpelskatt som rätteligen skulle ha utgått. Återstående del av skattemedlen förskingrade Gemfors. Skatten i dessa fall uppgår till sammanlagt omkring 20 000 kr.

Vad angår kvarlåtenskaps- och arvsskatteärendena torde, såvitt utredningen ger vid handen, Gemfors inte i något fall ha tagit mot skattemedlen i tjänsten. Någon formell skyldighet för staten att svara för de förskingrade

skattemedlen föreligger därför inte. I fråga om två av de tre lagfartsärendena torde det däremot få anses uppenbart att Gemfors tagit mot stämpelskattemedlen i egenskap av tjänsteman vid rådhusrätten. Tveksamhet därom kan möjligen råda i det tredje lagfartsärendet.

I skilda sammanhang har understrukits det anseende och det stora förtroende som Gemfors åtnjöt i staden. Dessa omdömen om Gemfors synes bl. a. ha spelat en avgörande roll för den bedömning av vissa ärendens handläggning vid rådhusrätten och hos vederbörande överförmyndare som justitiekanslern sammanfattat i resolution den 27 februari 1967. I denna resolution godtar sålunda justitiekanslern som en för vederbörande befattningshavare ursäktande omständighet att Gemfors tillvunnit sig anseende som en duglig, rättskaffens och i ekonomiska angelägenheter obetingat pålitlig person samt att Gemfors visat stor förslagenhet när det gällt att dölja förskingringarna.

Jag anser för min del att liknande synpunkter bör kunna anläggas, när det gäller enskilda skattskyldigas förtroende för Gemfors. Dennes ställning som befattningshavare vid rådhusrätten torde ha gjort det svårt för skattskyldiga att skilja mellan vad som omfattades av Gemfors' tjänsteåligganden och privata åtaganden. På grund härav anser jag att det skulle framstå som obilligt att utkräva medel till kvarlåtenskaps- och arvsskatt av skattskyldiga som en gång fått vidkännas utgift för sådan skatt. Enligt min mening bör skatten i berörda ärenden därför kunna efterges eller i fall där skatten redan betalats restitueras. Detsamma bör gälla stämpelskatten i lagfartsärendena.

Författningsmässig möjlighet saknas att i kvarlåtenskaps- och arvsskatteärendena efterge eller restituera skatt. I fråga om stämpelskatteärendena föreligger däremot sådan möjlighet enligt 56 § stämpelskatteförordningen den 21 maj 1964 (nr 308). Det är emellertid önskvärt att samtliga dessa ärenden bedöms på i princip samma sätt.

Uteslutet är inte att Gemfors' förskingringar kan visa sig ha större omfattning än vad som hittills anmälts till finansdepartementet. Andra fall av förskingring av skattemedel kan tänkas bli uppdagade. De bör givetvis lösas efter samma principer som jag förordat i det föregående.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att medge befrielse från eller återbetalning av kvarlåtenskaps- och arvsskatt i de fall, som berörs av Gemfors' förskingringar.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten